

เล่าสู่ผู้อ่าน

อรนุช เลิศจรรรักษ์*

ลมร้อนเดือนเมษายนเริ่มพัดผ่านมาให้ชาว
ไทยร้อนระอุ ทำให้พัด พัดลม เครื่องปรับอากาศ
ชายดีในเมืองหลวง แต่สำหรับเกษตรกร
ชาวไร่ ชาวนาแล้ว ช่วงเดือนเมษายนเป็นช่วง
เริ่มปลูกข้าว นี่เองทำให้ผู้เขียนทวนรำลึกถึง
ครั้งหนึ่งเมื่อกลางเดือนตุลาคม 2531 ผู้เขียน
ได้มีโอกาสเดินทางไปประเทศญี่ปุ่น ระยะเวลา
10 วันภายใต้โครงการ Study Tour สนับสนุน
ทุนโดยมูลนิธิญี่ปุ่น การไปครั้งนั้นทำให้ผู้เขียน
พร้อมกับคณะได้มีโอกาสไปเยี่ยมชมสถานทูตไทย
และได้พบเอกอัครราชทูตไทยประจำญี่ปุ่น คือ
หม่อมหลวงพีระพงศ์ เกษมศรี และ ข้าราชการ

การสถานทูต ท่านทูตได้สนทนากับพวกเรา
เกือบ 2 ชั่วโมง นับว่าเป็นเกียรติกับพวกเรา
อย่างยิ่ง

ท่านผู้อ่านคงสงสัยว่า แล้วมาเกี่ยวอะไร
กับเรื่องข้าว เกี่ยวค่ะ คือเมื่อท่านทูตเริ่มมารับ
หน้าที่ เอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศญี่ปุ่น
มีหนังสือพิมพ์ ยินยะชิมโป มาสัมภาษณ์ท่าน
ทูต เพื่อนำบทสัมภาษณ์ไปลงใน series มอง
ญี่ปุ่นจากภายนอก ในหัวข้อ “ความเชื่อที่ก่อ
กำเนิดจากท้องนา” ซึ่งผู้เขียนคิดว่าจะเป็น
ประโยชน์กับท่านผู้อ่านบ้าง จึงนำมาเล่าสู่ผู้อ่าน
ไว้ ณ ที่นี้ด้วย

* รองศาสตราจารย์ ประจำคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มองญี่ปุ่นจากภายนอก

จากหน้า 4 หนังสือพิมพ์อินอะชิมโป

ฉบับที่ 2005

ผู้ถาม นายคิโยฮิระ มิกะนะจิ เกิดปี 1915 จบการศึกษาแผนกนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยโตเกียว 1977 เป็นทูตประจำฟิลิปปินส์ 1981 เป็นทูตประจำแคนาดา 1984 เป็นทูตประจำเกาหลีใต้ ปัจจุบันเป็นที่ปรึกษาบริษัทอัสไดจูเทรตดิง

ผู้ให้สัมภาษณ์ หม่อมหลวงพีระพงศ์ เกษมศรี เกิดปี 1935 ที่กรุงเทพฯ จบการศึกษาแผนก

นิติศาสตร์จาก Christ Church College, มหาวิทยาลัย Oxford สำเร็จปริญญาเอกจาก Fletcher School of Law and Diplomacy มหาวิทยาลัย Tufts อเมริกา (กฎหมายระหว่างประเทศ), ปี 1964 เข้ารับราชการกระทรวงการต่างประเทศ, 1975 เป็นอธิบดีกรมองค์การระหว่างประเทศ, ปี 1980 เป็นทูตประจำสหประชาชาติ, และมีนาคมปีนี้รับตำแหน่งเอกอัครราชทูตประจำญี่ปุ่น

ไทยซึ่งเป็นประเทศส่งออกประเทศหนึ่ง มีวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรมการปลูกข้าวอย่างลึกซึ้ง ซึ่งยังคงได้รับการอนุรักษ์อยู่จนถึงปัจจุบันนี้ และการที่ชาวไทยมีความเคารพรักต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ก็มีความเกี่ยวข้องอยู่กับสิ่งนี้อย่างมาก ไทยและญี่ปุ่นมีลักษณะคล้ายคลึงกันอยู่มากมายหลายด้าน ซึ่งการสัมภาษณ์ครั้งนี้ทำให้ได้ทราบอะไรอื่น ๆ อีกมากมายทีเดียว

ถาม ขณะที่เครื่องบินจะลงสนามบินได้มีโอกาสเห็นทิวทัศน์ท้องทุ่งนาที่กว้างขวางมาก

ตอบ ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่ทำด้วยตนเองมีขนาดต่าง ๆ กัน ผลผลิตทั่วประเทศปีละประมาณ 20 ล้านตัน และส่งออกประมาณ 4 ล้านตัน ขนาดพื้นที่เกษตรกรรมอาจมีมากกว่าแต่ผลเก็บเกี่ยวในพื้นที่ที่เท่ากันไทยได้เพียง 1 ใน 3 ของญี่ปุ่นเท่านั้น นอกจากการยังชีพแล้วข้าวยังมีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งต่อชีวิตประจำวันของชาวไทยทุกคนก็ว่าได้ และพระเจ้าอยู่หัวทรงปฏิบัติเหมือนบิดาของเกษตรกรทั้งประเทศในระยะเดือนเมษายน, พฤษภาคมซึ่งเป็นช่วงปลูกข้าวจะมีพิธีทางเกษตรโดยพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ไปทรงประกอบพิธีไถนาและให้โคเลือกอาหารเพื่อทำนายผลการเกษตรในปีนั้น

และประชาชนจะนำเอาเมล็ดข้าวในพิธีไปปลูกในนาของตน ซึ่งเป็นที่เชื่อว่าจะได้ผลงอกงาม

ถาม ความสัมพันธ์ระหว่างราชวงศ์กับข้าวก็มีอย่างลึกซึ้งและญี่ปุ่นเองก็มีเทศกาลที่เกี่ยวกับการปลูกข้าวมากเช่นกัน ของไทยเป็นอย่างไร

ตอบ ไทยเองก็มีเทศกาลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการปลูกข้าวจะมีในระยะเวลาที่ไล่เลี่ยกันตามท้องถิ่นทั่ว ๆ ไปเช่น พื้นที่บริเวณกรุงเทพ ฯ มีการพ้อนรำที่เกี่ยวกับการปลูกข้าวจะสามารถทราบถึงลักษณะและประเพณีการปลูกข้าวในท้องถิ่นนั้นได้จากการชมพ้อนรำนั้น เมื่อไม่นานมานี้ได้มีโอกาสชมพ้อนรำของคณะนาฏศิลป์โรฮิมาารู้สึกว่ามีความคล้ายคลึงกันมาก

อนึ่ง เนื่องจากข้าวไทยเป็นพันธุ์ที่ต้องใช้น้ำมากในการปลูกจึงถือว่าน้ำเป็นปัจจัยสำคัญซึ่งก็มีเทศกาลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับน้ำอยู่ด้วยเช่นกัน เช่น เทศกาลสงกรานต์ มีในระยะเวลาที่ร้อนสุดเป็นการคลายความร้อนด้วยและเทศกาลลอยกระทงจะมีการประดับดอกไม้รูปเทียนในกระทงที่จะนำไปลอยในแม่น้ำลำคลอง ปัจจุบันการทำนาในไทยเป็นแบบปีละ 2 ครั้ง หรือมากกว่านั้น ซึ่งแต่ก่อนเป็นการทำนาปีละครั้งเสียส่วนใหญ่ แม้บ้านที่แต่ก่อนช่วยสามีทำนากับเลี้ยงดูครอบครัวเท่านั้น ปัจจุบันเนื่องจากมีโครงการ SUPPORT ซึ่งสมเด็จพระบรมราชินีนาถทรงสนับสนุนอยู่เพื่อฝึกอาชีพศิลปหัตถกรรมให้แก่

สตรี ทำให้มีงานทำในระหว่างว่างงานจากฤดูเก็บเกี่ยว

ถาม ไทยเป็นประเทศที่มีความเชื่อถือทางศาสนาอย่างลึกซึ้ง ในห้องทำงานของท่านทูตเองก็มีโต๊ะหมู่บูชา อยากเรียนถามเกี่ยวกับศาสนาในไทย

ตอบ ส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชนแต่ก็มีศาสนาอื่น ๆ เช่น อิสลาม คริสต์ ฮินดู การนับถือศาสนาในไทยถือเป็นอิสระเสรีซึ่งลักษณะนี้อาจหาได้ยากในประเทศอื่น ๆ และลัทธิพราหมณ์ก็มีส่วนเกี่ยวข้องอยู่มากโดยเฉพาะในการประกอบพิธีต่าง ๆ เช่นเดียวกับญี่ปุ่นที่มีศาสนาพุทธกับลัทธิชินโตอยู่ด้วยกัน

ถาม ชายไทยเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่จะต้องบวชพระทุกคนอย่างน้อย 1 ครั้งในช่วงชีวิตจริงหรือ

ตอบ เป็นประเพณีที่ไม่ใช่ปฏิบัติแต่เพียงรูปแบบแต่จากความเชื่อถือจากจิตใจด้วยในท้องถิ่นวัดจะเป็นสถานที่ที่มีผลต่อกิจกรรมของสาธารณชนอย่างมาก การเรียนในวัดก็มีมาแต่ก่อนที่บวชเพราะซึ่งในพระธรรมและบวชโดยที่บิดามารดาต้องการกับทั้งการบวชในโอกาสที่

บิดามารดาถึงแก่กรรมก็มีไม่น้อย ระยะเวลาบวชมีตั้งแต่ 15 วันถึงเกินกว่า 3 เดือนแล้วแต่ความสะดวก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็เคยทรงผนวชแต่ทรงมีพระกรณียกิจมากเข้าใจว่าทรงผนวชเพียง 15 วันเท่านั้นคำสอนในพุทธศาสนาสอนให้เห็นว่าการเกิดเป็นความว่างเปล่าและการตายเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ

ถาม ท้ายสุดขอทราบความรู้สึกต่อญี่ปุ่น

ตอบ นอกจากประทับใจต่อความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและวัตถุ ความสำคัญต่อการทำงานของชาวญี่ปุ่นแล้ว ยังสนใจต่อเอกลักษณ์ที่ญี่ปุ่นและไทยมีคล้ายคลึงกัน เช่น สถาบันพระมหากษัตริย์ และสถาบันพระจักรพรรดิการเป็นประเทศเอกราชไม่เคยเป็นอาณานิคมมาก่อนและการเป็นเผ่าพันธุ์ที่มีความเป็นเอกเทศของตนเอง ได้มีโอกาสไปนมัสการศาลเจ้าอิเซะยิงือ สังเกตเห็นสิ่งก่อสร้างเพื่อไว้เก็บข้าวสารมีลักษณะคล้ายของไทยและการอนุรักษ์สิ่งเก่า ๆ ที่สืบทอดจากบรรพบุรุษก็เป็นสิ่งที่คล้ายคลึงกันของทั้งสองประเทศด้วย

สมบุรณ์ ผู้แปลจากภาษาญี่ปุ่น